

CRNA GORA
SKUPŠTINA
Odbor za ljudska prava i slobode
Broj: 00-72/22-7/
EPA 446 XXVII
Podgorica, 21. jul 2022. godine

SKUPŠTINI CRNE GORE

PODGORICA

Na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa 22. i Nastavka 22. sjednice, održanih 8. i 9. juna 2022. godine podnosi Skupštini

IZVJEŠTAJ O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O RADU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA 2021. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode na 22. i Nastavku 22. sjednice, održanim 8. i 9. juna 2022. godine, kao nadležni odbor, razmotrio je Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2021. godinu, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u skladu sa članom 47 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

U uvodnim napomenama Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je informisao:

- da Skupština Crne Gore i prvenstveno, Odbor za ljudska prava i slobode pružaju veliku podršku instituciji Zaštitnika, što su pokazali u nizu prethodnih godina, jer su Skupština i Odbor bili prava podrška ne samo pozitivnim ocjenama o radu, nego i kritikama koje su trebale da doprinesu poboljšanju kvaliteta rada institucije Zaštitnika;

- da je 2021. godina bila turbulentna, sa dosta dešavanja u Crnoj Gori i da je zabilježen najveći broj pritužbi u radu (1.123 individualne pritužbe, 968 iz 2021. godine i 155 iz prethodne godine);

- da je od 968 predmeta primljenih u 2021. godini, 907 formirano po individualnim pritužbama (muškarci podnijeli 510, a žene 397 pritužbi), pet su podnijele nevladine organizacije, po sopstvenoj inicijativi formirano je 37 predmeta, devet po pritužbama djece i sedam predmeta po anonimnim pritužbama. Osim toga, 61 pritužbu su podnijele grupe građana i 14 druga pravna lica, isključujući nevladine organizacije;

- da je postupak okončan u 904 predmeta (80,50%) i to 753 predmeta iz 2021. godine i 151 predmet iz 2020. godine, pri čemu je ogroman priliv predmeta nastupio u posljednjem kvartalu 2021. godine, što zbog događaja koji karakterišu našu svakodnevicu, što zbog činjenice da se građani opredjeljuju da u tom periodu godine podnose najviše pritužbi;

- da su se pritužbe primljene u izvještajnoj godini odnosile na rad: državnih organa, organa državne uprave i drugih organizacija (241), sudova (112), Državnog tužilaštva (40), Uprave policije (104), javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja (212), organa lokalne samouprave i lokalne uprave (45) i na rad organa, službi i nosilaca javnih ovlašćenja u drugim državama, privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica (214);

- da je Zaštitnik u 304 predmeta uputio 399 urgencija, od čega je najviše zahtjeva za urgencijom upućeno Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu zdravlja, Vladi Crne Gore, Glavnom gradu Podgorica i Upravi policije, kao i Specijalnom državnom tužilaštvu, odnosno Ministarstvu unutrašnjih poslova;

- da od 904 predmeta po kojima je postupak okončan u 2021. godini, u 167 predmeta Zaštitnik nije bio nadležan za postupanje, u 95 predmeta nijesu postojale procesne pretpostavke za postupanje, u 83 predmeta postupak je okončan upućivanjem na druga pravna sredstva, u 504 slučaja predmeti su okončani nakon sprovedenog ispitnog postupka, a u 55 slučajeva postupak je sproveden spajanjem predmeta;

- da je u 235 slučajeva ili 25,99% utvrđeno da postoji povreda prava, od čega je u 111 slučajeva povreda otklonjena tokom ispitnog postupka i postupak je obustavljen, što je najveći uspjeh svake institucije ombudsmanskog tipa kada odgovorna vlast pokaže spremnost da povredu otkloni tokom samog postupka i kad ombudsman na taj način zadrži svoj autoritet, a građanin bude zadovoljan;

- da je u 54 slučaja Zaštitnik ukazao na propuste organa javne vlasti u cilju preventivnog djelovanja, kako se u budućem radu ne bi ponovili propusti u postupanju koji bi mogli dovesti do povrede ljudskih prava i sloboda;

- da su u predmetima u kojima je postupak okončan u izvještajnoj godini podnosioci pritužbi ukazivali na: povredu prava na pravično suđenje (87), ostala građanska prava (275), ekonomska, socijalna i kulturna prava (204), prava djeteta (165) i na zabranu diskriminacije (173);

- da je nakon sprovedenog ispitnog postupka u 124 predmeta Zaštitnik uputio 343 preporuke nadležnim organima i ustanovama, od čega su ispunjene 163 preporuke (47,52%), nije istekao rok za realizaciju 51 preporuke (14,86%), djelimično je ispunjeno 12 preporuka (3,49%), u kontinuitetu se sprovodi 25 preporuka (7,28%) i nijesu ispunjene 92 preporuke (26,82%);

- da je u oblasti zaštite ljudskih prava u domenu uprave, Zaštitnik u 2021. godini primio 255 pritužbi i imao je 36 prenijetih predmeta. Ovu oblast karakteriše nastavak kompleksnosti predmeta, kako sa stanovišta činjeničnog, tako i sa stanovišta materijalnog prava, a postupak u svim predmetima iz 2020. u ovoj oblasti je okončan;

- iako je institucija Zaštitnika prepoznata kao institucija kojoj građani mogu da se obrate, ipak se može zaključiti da znanje građana o nadležnostima institucije Zaštitnika nije na zadovoljavajućem nivou, o čemu svjedoči veliki broj predmeta u kojima se Zaštitnik oglasio nenadležnim i u kojima nije mogao postupiti. Po pojedinim pritužbama Zaštitnik nije postupao jer nijesu ispunjene osnovne zakonom definisane pretpostavke za postupanje. Veoma značajan segment postupanja u oblasti javne uprave čini savjetodavna, odnosno pravna pomoć, a još uvijek imaju posla sa neukim strankama. U većem broju podnijetih pritužbi nije naveden organ na koji se stranke žale, pa Zaštitnik u dopunskom izjašnjenju ili razgovoru sa strankama doprinosi da se takve pritužbe dopune i kompletiraju i da se postupak sprovede u skladu sa zakonskim ovlaštenjima. Određeni broj pritužbi podniet je na rad privrednih društava i privatnih lica i u tim predmetima građani su, budući da Zaštitnik nije imao mandat za postupanje, upućivani na pravna sredstva koja bi trebalo da iskoriste u cilju zaštite svojih prava ili su spisi predmeta dostavljani nadležnim organima;

- da je i u ovoj izvještajnoj godini nastavljen trend porasta broja pritužbi vezanih za rad i odlučivanje komisija za povraćaj imovine i obeštećenje, kao i područnih jedinica Uprave za nekretnine, jer je u ovim predmetima, kao i u godini ranije, identifikovan problem dugog trajanja postupaka i nekorišćenje zakonske mogućnosti od strane drugostepenih organa, kao i Upravnog suda Crne Gore, da sami riješe upravnu stvar;

- da je saradnja sa određenim organima i dalje na zadovoljavajućem nivou, uz pojedine izuzetke i sporadične predmete u kojima je saradnja izostala, pa je, primjera radi, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta tek u posljednjem kvartalu 2021. godine počelo da ispunjava obaveze po pitanju zahtjeva Zaštitnika. Takođe, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u određenom broju predmeta nije dostavila izjašnjenja, pa se Zaštitnik obraćao organima koji vrše nadzor nad ovim institucijama;

- da je intencija Zaštitnika bila i ostaće da se približavaju organima državne uprave kako bi djelovali proaktivno i preventivno;

- da je u pogledu rada inspekcijskih službi, iako je Zaštitnik zapazio njihov aktivniji i uspješniji rad, neophodno proaktivnije djelovanje. Nedovoljan broj inspektora i veliki broj predmeta otežavao je rad inspekcija i to je, po njihovim navodima, jedan od razloga zašto dovoljno ne postupaju po službenoj dužnosti i u određenim slučajevima blagovremeno ne preduzimaju radnje iz svoje nadležnosti. Zaštitnik smatra bitnim ukazati da nadzorna uloga organa javne vlasti stavlja pred organe koji sprovode inspekcijski

nadzor posebnu odgovornost da obezbijede poštovanje zakona i da svojim načinom rada spriječe “izigravanje zakona” od strane nadziranih subjekata. Pravilno i potpuno utvrđivanje i ocjena svih činjenica od kojih zavisi ishod vršenja inspekcijskog nadzora, uslov je za pravilno, savjesno, djelotvorno i pravično obavljanje ovog posla;

- da je u 24 predmeta u kojima je utvrđena povreda prava dato 60 preporuka u oblasti uprave i pravosuđa, od čega je ispunjeno 26 preporuka (43,33%), dok je 25 preporuka ostalo nerealizovano (41, 6%), a za devet preporuka nije bio istekao rok za realizaciju;

- da Zaštitnik svoja mišljenja izrađuje na način kojim se prvo identifikuje povreda na koju se ukazuje i na koju se implicira pritužbom, a iz svakog njihovog mišljenja proizilazi odgovarajući standard vezan za standarde definisane Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;

- da je primijećeno i dugo trajanje upravnih postupaka. Kao što je Evropski sud za ljudska prava u određenim situacijama rezonovao, postoji mogućnost da i prije nego što dođe do sudskog postupka bude ugroženo načelo suđenja u razumnom roku, jer se dugim trajanjem upravnih postupaka pristup sudu i suđenje u razumnom roku obesmišljavaju prije nego suđenje i počne. Takođe, od strane vijeća pred kojima se rješavaju tužbe za pravično zadovoljenje već je donijeta odluka iz koje proizilazi da i postupak koji dugo traje u upravnom postupku može biti povreda tog načela i u kojem je Vrhovni sud Crne Gore konstatovao da je povreda postojala i za to odredio odgovarajuću naknadu, odnosno pravično zadovoljenje;

- da određena zakonska rješenja organima javne vlasti ne dozvoljavaju polemisanje sa odlukom neposredno višeg organa, već zahtijevaju da u punoj mjeri postupaju u skladu sa njegovim nalazima i uputima, jer drugačije postupanje može obesmisлити zaštitu prava i interesa građana. Takođe, evidentno je da ni neposredno viši organ nije koristio svoje zakonske mogućnosti da u određenim pravnim stvarima meritorno odluči u onim situacijama kada očito nije bilo riječi o bitnim povredama pravila postupka koji bi ga spriječili da postupi po zakonu. Istrajavanje u vraćanju predmeta na ponovni postupak, pri tom kada je više nego očigledno da prvostepeni organ donosi odluke na čije je propuste i nepravilnosti više puta ukazivano, predmetni postupak čini iluzornim za podnosioc pritužbe;

- da generalno svijest o ljudskim pravima nije zaživjela u svim organima državne uprave, što će koštati državu Crnu Goru, uz dužno poštovanje institucija koje sve ovo shvataju ozbiljno;

- da je primijećen i nedostatak obrazloženja odluka, odnosno akata koji se donose u upravnim postupcima što ostavlja utisak proizvoljnosti i samovolje kod odlučivanja i donošenja odluke. Takođe, nedostatak obrazloženja nužno vodi i odugovlačenju postupka, jer isti prouzrokuje poništaj ili ukidanje takve odluke;

- kada je riječ o pravu na mirno uživanje imovine, Zaštitnik je više puta u godišnjim izvještajima izvještavao o problemu vraćanja imovine vlasnicima, odnosno neprihvatljivo dugom trajanju postupaka po zahtjevima za povraćaj i obeštećenje oduzete imovine. Na osnovu postupanja po pritužbama zapaženo je da u nekim predmetima postupci traju više od 15, 16, pa čak i 17 godina i isti još uvijek nijesu okončani, što je zabrinjavajuće. Izjava da nijesu formirane nove komisije za povraćaj i obeštećenje, a da su prethodne rasformirane ne može biti opravdanje za državu, a posebno ne zadovoljenje stranke koja dugi niz godina pokušava da ostvari svoje na zakonu zasnovano pravo;

- da je Zaštitnik imao u radu dosta predmeta iz oblasti zdravstvene zaštite, jer su postojale manjkavosti u procedurama, a posebno u obavještenjima građana koji su podnosili zahtjeve za ostvarivanje pojedinih prava;

- da u Crnoj Gori postoji relativno slaba svijest o ekologiji i mehanizmima poput ekološke tužbe, kao i da podaci državnih organa o zaštiti životne sredine moraju biti dostupni građanima;

- da u dijelu koji se tiče pravosuđa, u 2021. nije bilo pritužbi na rad notara, medijatora i Notarske komore, a identifikovani problemi u odnosu na rad sudova identični su onima koji su prepoznati prethodnih godina;

- da se Ustavni sud ove godine oglosio dopisom koji je podnio instituciji Zaštitnika navodeći da oni ne prihvataju nadležnost Zaštitnika i da ne žele učestvovati u tim postupcima iz razloga što smatraju da je to poseban sud i da je jedina instanca koja može vršiti kontrolu nad tim sudom Evropski sud za ljudska prava. Prethodnih godina takva praksa nije postojala i nadležnost Zaštitnika je bila prihvaćena. Zaštitnik nikada nije ulazio u meritorni rad Ustavnog suda, niti su se miješali u njihov rad, već su dobijali pritužbe

građana koje su se ticale dužine trajanja postupka pred Ustavnim sudom. Ovaj problem treba riješiti na nivou zakonodavne inicijative ili izmjene Ustava koja ne samo da je nužna, nego je *sine qua non* poštovanja ljudskih prava i sloboda, zbog mnogih stvari uključujući i nedostatak definicija i standarda koji tom pravnom aktu nedostaju;

- da su se pritužbe građana u odnosu na rad sudova odnosile pretežno na ispitivanje pravilnosti i zakonitosti sudskih odluka donijetih u parničnom, krivičnom i prekršajnom postupku, u manjem broju na upravni spor, stečajni i izvršni postupak. U ovim predmetima Zaštitnik je ukazivao na svoju nenadležnost, jer Zaštitnik prati isključivo tri kategorije: dugo trajanje sudskih postupaka, zloupotrebu procesnih ovlašćenja i neizvršavanje sudskih odluka;

- da se smanjio broj pritužbi na predugo trajanje sudskih postupaka, a na neizvršavanje sudskih odluka Zaštitnik je ukazivao godinama;

- kada je u pitanju oblast torture, prethodne godine Zaštitnik je imao dobru saradnju sa službama bezbjednosti i preporuke date u tom periodu prihvaćene su od strane službi bezbjednosti. Imali su dobru međusobnu komunikaciju i održali dosta obuka za pripadnike službi bezbjednosti. U jednom broju predmeta ukazano je na incidente koji se tiču zloupotrebe policijskih ovlašćenja. Posebno se mora raditi na otklanjanju negativne solidarnosti između pripadnika Uprave policije, a naročito u situacijama kada je povreda očigledna i o tome postoji video materijal;

- da je jedan broj predmeta bio vezan za događaje na Cetinju, 4. i 5. septembra 2021. i da je u odnosu na pomenuta dešavanja Zaštitnik formirao 27 predmeta, od čega se 21 predmet odnosio na upotrebu hemijskih sredstava, jedan na prekoračenje ovlašćenja, dva na ograničenje slobode kretanja, dva na uništenje i oštećenje tuđe stvari i jedan na pravo na informisanje. U određenom broju predmeta već su donijeli odluke, a u dijelu predmeta koji su se odnosili na upotrebu hemijskih sredstava građani su tražili da se utvrdi uticaj tih hemijskih sredstava na zdravlje, pa su se iz institucije Zaštitnika obratili stručnjacima za tu oblast od kojih očekuju stručno mišljenje. Njihova ambicija je bila da angažuju strane eksperte, ali za to nijesu imali novca, pa su angažovali dva domaća eksperta;

- da su se pritužbe na Upravu za izvršenje krivičnih sankcija ticale prava na zdravstvenu zaštitu (6); zabranu mučenja i surovog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja (2), prava djeteta (1), na odluke sudova i drugih organa i na druga prava ili zakonom predviđene mogućnosti lica lišenih slobode, kao što su uslovni otpust, reklasifikacija, korišćenje zavodskih i vanzavodskih povoljnosti, razvrstavanje po sobama, premještanje u drugu zatvorsku jedinicu, prekid izdržavanja kazne, odsustvo radnog angažovanja i ostvarivanje kontakata sa porodicom;

- da se od ukupno 40 podnijetih pritužbi povodom povrede nekog prava, odnosno mogućnosti ostvarivanja određenih zahtjeva i benefita, 15 odnosilo na nedostatak radnog angažovanja. S obzirom na statistiku i podatke UIKS-a koji pokazuju da je radno angažovano manje od polovine lica (48%) koja kaznu izvršavaju u Zatvoru za duge kazne, neophodno je dodatno uložiti napore i organizovati radno angažovanje zainteresovanih zatvorenika. Zatvorenici se i dalje žale na predugo čekanje specijalističkih pregleda i ukazuju na probleme u komunikaciji sa psihijatrom u zatvoru. Neophodna su i materijalna ulaganja radi poboljšanja uslova smještaja u UIKS-u, naročito u jednom dijelu Istražnog zatvora, što mora da bude predmet pažnje posebno u dijelu koji ne zahtijeva veća finansijska sredstva, poput održavanja higijene i pristupa svježem vazduhu. U odnosu na rad Specijalne bolnice za psihijatriju u Kotoru, Zaštitnik je postupao u jednom predmetu;

- da je u Sektoru koji se tiče prava djeteta, mladih i socijalne zaštite u izvještajnoj godini u radu bilo 216 predmeta primljenih u 2021. godini i 17 predmeta iz 2020. koji su okončani početkom 2021, tako da je ukupno okončano 210 predmeta (90%);

- da u Crnoj Gori nema drastičnog kršenja prava djeteta, ali postoji nejednakost u pristupu i ostvarivanju prava djece. Razlike se uočavaju u zavisnosti od toga gdje dijete živi, tako da su izraženije u sjevernom regionu u odnosu na južni i centralni dio, a takođe je ogroman disparitet u odnosu selo-grad zbog čega se ozbiljno treba posvetiti populacionoj politici da bi se zaštila prava djeteta, a ne određene socijalne kategorije;

- da se oko trećine djece nalazi u zoni siromaštva, što zahtijeva reakciju države;

- da ozbiljni problemi postoje i po pitanju mentalnog zdravlja djece, a posebno su izraženi problemi kod djece sa autizmom;
- da su problemi u obrazovanju djece dodatno produbljeni tokom pandemije kovida-19 i da digitalno okruženje i onlajn svijet predstavljaju poseban izazov za djecu;
- da su problemi u Dječjem domu “Mladost” u Bijeloj eskalirali tokom pandemije i da se mora voditi računa o potrebnom broju zaposlenih u toj ustanovi, ali i specifičnim znanjima neophodnim za rad sa djecom;
- kada je riječ o diskriminaciji, tokom 2021. bilo je 246 predmeta, što govori o porastu broja predmeta u ovoj oblasti, a postupak je okončan u 173 predmeta;
- da se pripremaju izmjene Zakona o zabrani diskriminacije, uz ocjenu da se po prvi put ovom problemu prišlo na životan i visoko stručan način;
- da je u protekloj godini zabilježen čitav spektar zakonodavnih inicijativa, poput Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom vaspitanju i obrazovanju, Zakona o zdravstvenom osiguranju, Zakona o obeštećenju bivših korisnika naknada po osnovu rođenja troje ili više djece koje je trebalo provjeriti sa stanovišta zaštite od diskriminacije;
- da u Sektoru za zaštitu od diskriminacije, zahvaljujući podršci Savjeta Evrope i Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, imaju i najrazvijeniju međunarodnu saradnju;
- da je još uvijek prisutna diskriminacija po osnovu invaliditeta u brojnim oblastima, poput obrazovanja i zdravstva, a posebno je izražen problem pristupačnosti objektima u javnoj upotrebi zbog čega su i ukazivali na obavezu inspekcije da proaktivno djeluje ako ne za objekte za koje se ne može izvršiti razumna adaptacija, onda za objekte koji se grade;
- da su u fokusu Zaštitnika još tri vulnerabilne grupe- žene koje su još uvijek podređene u brojnim oblastima uključujući i političku participaciju, posebno u pogledu dostupnosti javnih i rukovodećih funkcija, žene u periodu materinstva i žene žrtve nasilja u porodici. Žene u seoskim područjima su apsolutno marginalizovane;
- da Inicijativa za izmjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici još uvijek nije realizovana;
- da pripadnici LGBTIQ populacije imaju brojne probleme koji se tiču psihičke i fizičke sigurnosti i nedostatka hormonske terapije u postupku transformacije, kao i da se kasni u donošenju podzakonskih akata za Zakon o životnom partnerstvu lica istog pola;
- da Zaštitnik ove godine obilazi sva romska naselja kako bi prikupio detaljne informacije o njihovom položaju i da je Zaštitnik ranije uputio inicijativu za izmjenu Zakona o izboru odbornika i poslanika kako bi se po principu afirmativne akcije obezbijedilo predstavljanje Roma u Skupštini i
- da su identitetska pitanja u Crnoj Gori i dalje na površini, ali da se u posljednje vrijeme u političkom diskursu smanjuju tenzije i korišćenje uvredljivog govora, koji je, s druge strane, na društvenim mrežama i portalima sve prisutniji.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača i rasprave, Odbor je jednoglasno (sa sedam glasova “za”) podržao Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2021. godinu i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2021. godinu.
2. Skupština Crne Gore je saglasna sa zaključkom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore da je u 2021. godini bilo izazova za ostvarivanje ljudskih prava i sloboda građana i očuvanje demokratskih standarda i principa u pojedinim oblastima. Generalno posmatrano, ljudska prava i slobode ipak su poštovana u zadovoljavajućoj mjeri, odnosno nije primijećeno masovno i sistematsko ugrožavanje i kršenje ljudskih prava. Međutim, u pojedinačnim slučajevima bilo je

ozbiljnih propusta u radu sistema javne uprave koji su građanima uzrokovali brojne probleme i komplikacije u ostvarivanju prava i sloboda, pa se nijedan pojedinačni slučaj kršenja ne smije relativizovati i zanemarivati, a podnosiocima pritužbi se moraju pružiti adekvatni mehanizmi zaštite.

3. Skupština upućuje pohvale instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore jer su u 2021. godini u kojoj je zabilježen najveći broj predmeta u radu (1.123), uspjeli da riješe 80,50% predmeta.
4. Imajući u vidu da je 2021. godinu obilježila pandemija prouzrokovana virusom COVID-19 koja je izmijenila živote mnogih građana kako u ekonomskom, socijalnom i egzistencijalnom smislu, tako i u pogledu ostvarivanja ljudskih prava i da su nastale okolnosti stvorile situaciju koja je dovela do aktiviranja pozitivne obaveze države da zaštiti fundamentalna ljudska prava, istovremeno uvodeći određene mjere kojima se neminovno nametnulo ključno pitanje da li je istima došlo do kršenja brojnih prava i sloboda koje štiti Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Skupština pohvaljuje Zaštitnika koji je u okolnostima krize svoje kapacitete usmjerio na pomoć građanima kako bi u najvećoj mogućoj mjeri mogli da ostvare svoja prava.
Skupština ocjenjuje da je takva usmjerenost Zaštitnika rezultirala porastom povjerenja građana u rad Institucije i najvećim brojem pritužbi u radu ove Institucije.
5. U 2021. godini institucija Zaštitnika je u oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava imala u radu 204 predmeta, u oblasti prava djeteta, mladih i socijalne zaštite 165 predmeta, u oblasti zabrane diskriminacije 173 predmeta, u oblasti ostalih građanskih prava 275, dok je u oblasti prava na pravično suđenje bilo 87 predmeta.
Skupština ocjenjuje da državni organi i organi javne uprave prepoznaju značaj ljudskih prava i svoju obavezu i interes da sarađuju sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda o čemu svjedoči podatak da je u 2021. godini povreda prava otklonjena tokom ispitnog postupka u 111 od 235 slučajeva u kojima je utvrđeno da postoji povreda prava, što svjedoči o nastavku saradnje Zaštitnika sa državnim organima, organima državne uprave, organima lokalne samouprave i lokalne uprave, javnim službama i drugim nosiocima javnih ovlašćenja prilikom postupanja po zahtjevima Zaštitnika i njihovoj spremnosti da sami otklone nepravilnosti koje bi mogle dovesti do povrede ljudskih prava i sloboda, a što generalno predstavlja i najveći uspjeh svake institucije ombudsmanskog tipa kada odgovorna vlast pokaže spremnost da povredu otkloni tokom samog postupka i kad ombudsman na taj način zadrži svoj autoritet, a građanin bude zadovoljan.
S druge strane, zabrinjava podatak da je u 2021. godini zabilježen i najveći broj predmeta (304) u kojima je Zaštitnik upućivao urgencije, kao i najveći broj upućenih urgencija (399).
6. Skupština je saglasna sa ocjenom Zaštitnika da sistem javne uprave treba da bude transparentniji i pristupačniji svim građanima, odnosno da javna uprava mora biti dobro organizovana i pripremljena za poštovanje ljudskih prava i sloboda i stvaranje mogućnosti za ostvarivanje ovih prava. Takođe, potrebno je stvoriti ambijent za jednostavniju, bržu i efikasniju komunikaciju građana i uprave, prije svega kroz preduzimanje mjera u cilju unapređenja efikasnosti rada organa u rješavanju upravnih predmeta i punu primjenu zakonske obaveze organa da razmjenjuju podatke iz službenih evidencija, kako bi se poboljšala efikasnost i ekonomičnost postupka.
7. Imajući u vidu da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u 2021. godini u 124 predmeta dao mišljenja sa 343 preporuke nadležnim organima i drugim subjektima za otklanjanje utvrđenih povreda prava, Skupština poziva nadležne organe da blagovremeno pristupe realizaciji datih preporuka.

8. Skupština Crne Gore podržava preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore date u oblasti uprave i pravosuđa, zaštite od torture, prava djeteta, mladih i socijalne zaštite i zaštite od diskriminacije, ranjivih grupa i rodne ravnopravnosti.
9. Skupština zaključuje da se u odnosu na oblast uprave, kao i prethodnih godina, građani žale na sporost, neefikasnost i teškoće u ostvarivanju prava pred organima državne uprave, lokalne samouprave, lokalne uprave, ustanova i drugih subjekata koji vrše javna ovlašćenja, da se građani osjećaju nejednaki pred zakonom, da se o njihovim pravima ne odlučuje u zakonskom roku i da usled sporosti administracije otežano ostvaruju svoja prava. Takođe, organi javne uprave još uvijek u dovoljnoj mjeri ne obezbjeđuju efikasnu zaštitu prava i na zakonu zasnovanih interesa fizičkih i pravnih lica, pa su i dalje česti slučajevi u postupanju i praksi organa javne uprave koji nijesu u skladu sa principima dobre uprave.
10. Kada je riječ o pravosuđu, Skupština je upoznata da su pravosudni organi - sudovi i državna tužilaštva u toku trajanja ispitnog postupka pred Zaštitnikom u 24 predmeta, po prijemu zahtjeva za izjašnjenje na navode podnosilaca pritužbi, uočili propuste koji su doveli do kršenja prava građana i obavijestili Zaštitnika da su te propuste, odnosno povrede u međuvremenu otklonili, što je za pohvalu.
11. Skupština smatra značajnom konstataciju da sudovi prepoznaju važnost primjene standarda Evropskog suda za ljudska prava u postupcima u skladu sa zahtjevom i garancijama za poštovanje suđenja u razumnom roku, primjenom djelotvornih pravnih sredstava za ubrzanje postupka, što ukazuje na blagovremenost i ažurnost u postupanju i radu na predmetima, u skladu sa procesno-pravnim garancijama utvrđenim nacionalnim zakonodavstvom.
Takođe, Skupština je informisana da po pitanju neizvršenja sudskih odluka Zaštitnik konstatuje blagovremenost sudova u postupanju po presudama Ustavnog suda Crne Gore što je od značaja za cjelishodnu i blagovremenu zaštitu ljudskih prava i sloboda utvrđenih Ustavom Crne Gore i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.
S druge strane, po pitanju izvršavanja pravosnažnih sudskih presuda u stečajnom postupku, Zaštitnik konstatuje da se povreda prava po ovom osnovu ponavlja, što ukazuje na nužnost blagovremenog odgovora države, kako bi se izbjegla eventualna odgovornost na nivou garancija, zaštite i odgovornosti države na međunarodnom planu, kao Visoke strane ugovornice Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.
Kada je riječ o nadležnosti u pogledu zloupotrebe procesnih ovlašćenja, imajući u vidu ograničenu nadležnost Zaštitnika u pogledu ispitivanja zakonitosti sudskih odluka i postupanja sudija, konstatuje se da se primjenjivost odredbe može odnositi izuzetno i rijetko na postupke koji su u toku i to u izuzetnim situacijama - očigledne grube zloupotrebe procesnih ovlašćenja u praksi.
12. Skupština podržava preporuke Zaštitnika upućene Tužilačkom savjetu da ažurno i djelotvorno postupa u predmetima po pritužbama na rad državnih tužilaca i rukovodilaca državnog tužilaštva i da pažljivije razmatra eventualnu odgovornost državnih tužilaca po uložnim pritužbama na njihov rad, posebno u situacijama očiglednog nepoštovanja rokova i ukoliko se takvo postupanje ponavlja. Takođe, Skupština podržava preporuke Zaštitnika upućene Državnom tužilaštvu da ažurno postupa u predmetima formiranim po krivičnim prijavama, posebno iz nadležnosti Specijalnog državnog tužilaštva, da u predmetima finansijske istrage postupak sporovodi u skladu sa odredbom člana 21 Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću i da u postupku izviđača, postupak lišenja slobode sprovodi u skladu sa pravnim standardima Evropskog suda za ljudska prava, izloženim posebno u predmetu „Asanović protiv Crne Gore“.

13. Skupština konstatuje da je u oblasti prava lica lišenih slobode u 2021. godini najviše pritužbi podnijeto na rad Uprave policije, dok je prethodne godine bilo najviše pritužbi na rad Uprave za izvršenje krivičnih sankcija. Smanjenju pritužbi na rad Uprave za izvršenje krivičnih sankcija za nešto više od 50% doprinijela je sve jača uloga Zaštitnika i redovno prisustvo predstavnika Institucije u UIKS-u, kako u preventivnom, tako i u reaktivnom mandatu Institucije. Skupština je upoznata da je struktura pritužbi u izvještajnoj godini promijenjena u odnosu na raniji period, na šta je uticala epidemiološka situacija u državi, pa su se uglavnom odnosile na nezadovoljstvo odlukama sudova i drugih organa, ostvarivanje prava na posjete rodbine i ostvarivanje kontakta sa njima, kao i na zdravstvenu zaštitu.
14. Skupština je upoznata da je Zaštitnik formirao 27 predmeta u vezi sa događajima na Cetinju od 4. i 5. septembra 2021. godine, od čega se 21 predmet odnosio na upotrebu hemijskih sredstava, jedan na prekoračenje ovlašćenja, dva na organičenje slobode kretanja, dva na uništenje i oštećenje tuđe stvari i jedan na pravo na informisanje. U određenom broju predmeta Zaštitnik je donio odluke, a u dijelu predmeta koji su se odnosili na upotrebu hemijskih sredstava građani su tražili da se utvrdi uticaj tih hemijskih sredstava na zdravlje, pa su se iz institucije Zaštitnika obratili domaćim stručnjacima za tu oblast od kojih očekuju stručno mišljenje.
15. Skupština ocjenjuje da je 2021, kao i 2020. godina, protekla u znaku pandemije virusa COVID-19, koja je doprinijela da siromaštvo, ugroženost i nejednakost velikog broja porodica i djece još više dođe do izražaja. Skupština ocjenjuje da su prava djece na različite načine ograničena, naročito djece koja žive u teškim socio-ekonomskim uslovima, djece iz romske zajednice, djece bez roditeljskog staranja, djece sa smetnjama u razvoju, djece u seoskom području i djece u uličnoj situaciji izloženoj prosjačenju, a posebno zabrinjava podatak da svako treće dijete u Crnoj Gori živi u riziku od siromaštva. Stoga je potrebno ulaganje dodatnog napora, znanja i sredstava kako bi se broj porodica i djece koji žive u riziku od siromaštva smanjio.
16. S obzirom da onlajn model nastave još uvijek nije normativno regulisan, Skupština ocjenjuje da je neophodno definisati ovaj vid nastave u nacionalnom zakonodavstvu i uspostaviti standard koji taj oblik nastave mora zadovoljiti, u skladu sa uzrastom djeteta i individualnim kapacitetima, kao i da je potrebno obezbijediti svoj djeci tehničke mogućnosti i pristup internetu.
17. S obzirom da je tokom 2021. godine zabilježen najveći broj predmeta u radu Sektora za zaštitu od diskriminacije, ranjivih grupa i rodne ravnopravnosti od osnivanja institucije Zaštitnika kao institucionalnog mehanizma za zaštitu od diskriminacije i da je od ukupno 246 predmeta okončano 173, od čega je u 36 predmeta data 71 preporuka različitim subjektima, a da opšte nepoznavanje pravnog pojma diskriminacije instituciju Zaštitnika stavlja u položaj pružaoca besplatne pravne pomoći kada su u pitanju kriterijumi procesne i materijalne prihvatljivosti pritužbi kojima se traži zaštita od diskriminacije, što predstavlja dodatan angažman stručnog kadra, Skupština pozdravlja planirane aktivnosti Zaštitnika u 2022. godini koje će podrazumijevati pojačano promotivno i edukativno djelovanje prema grupama u riziku od diskriminacije i snaženje na pokretanje postupaka pravne zaštite, kroz saradnju sa organizacijama civilnog društva i boravak u lokalnim zajednicama.
18. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju ovog Zaključka.

19. Skupština će Zaključak dostaviti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu pravde, Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu evropskih poslova i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik dr Srđan Pavićević, član Odbora.

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović